

Handlingsplan med riktlinjer för studie- och yrkesvägledning i Ystad kommun

Att göra val inför framtiden är en ständigt pågående process. Elevens studie- och yrkesval har stor betydelse för hur livet kommer att utvecklas. Studie- och yrkesvägledning är en rättighet för eleven och skolan har ett viktigt och omfattande uppdrag att stödja eleverna i att göra väl underbyggda val. (Förord i skolverkets allmänna råd och kommentarer 2013)

BAKGRUND

Det är av stor vikt att alla barn, elever och studerande i kommunen får en likvärdig studie- och yrkesvägledningsgrund att stå på.

Barn o Utbildningsnämndens och Gymnasienämndens definition av studie- och yrkesvägledning i denna handlingsplan är:

Studie och yrkesvägledning är all den verksamhet som bidrar till att förbereda eleverna inför studie- och yrkesval. Skolan skall sträva efter att varje elev

- *utvecklar sin självkännet och sin förmåga till individuell studieplanering*
- *medvetet tar ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper samt aktuell information*
- *ökar sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och kan bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha.*

I den följande handlingsplanen finns även riktlinjer för hur uppdraget skall genomföras. Handlingsplanen är förankrad i samtliga stadiers aktuella läroplaner samt skolverkets allmänna råd med kommentarer *Arbete med studie och yrkesvägledning* publicerad av skolverket 2013.

SYFTE och MÅL

Syftet med studie- och yrkesvägledning är att öka barns/elevs/studerandes självinsikt och förståelse för sin omgivning så att de kan göra väl underbyggda val och kan välja mål för sin framtid. Arbetet med studie- och yrkesvägledning är en del av kommunens, och inom samverkansområdet för gymnasiet, övergripande uppdrag och det är viktigt att detta arbete görs likvärdigt på alla kommunens skolor. Utgångspunkten är att eleverna,

oavsett skola, ska uppleva att de genom utbildningen lär för livet och att all personal på skolan arbetar för att varje elev ska få en helhet och känsla av sammanhang.

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolans alla stadier. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan sam-

verkar med den gymnasiala utbildningen samt vuxenutbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök och utbildningsinformation är en viktig del i studie- och yrkesvägledningen. Syftet med praktisk arbetslivsorientering (prao), praktik, studiebesök, besök av yrkesverksamma, auskultation m.m. är att ge eleverna konkreta erfarenheter från arbetslivet. Dessa aktiviteter fyller en viktig funktion genom att eleven kan bilda sig en uppfattning om olika yrken men även om sina möjligheter och begränsningar.

För att uppfylla mål och syfte är det av stor vikt att kommunen bedriver en oberoende och opartisk studie- och yrkesvägledning som utgår från individens behov och förutsättningar.

Skolan har som mål att ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola/ utbildning

- kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning
- ska kunna granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden
- har en inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv och får kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och andra länder.

I Skolverkets Allmänna råd med kommentarer om studie- och yrkesvägledning *Arbete med studie och yrkesvägledning* 2013 står att:

- Eleven ska i undervisningen få möjlighet att utveckla kunskaper om utbildningsvägar och arbetsliv och få egna upplevelser av hur arbetslivet fungerar.
- Elevens studie- och yrkesvägledning ska alltid baseras på en balans mellan personliga intressen, förutsättningar, saklig information om arbetslivets kvalifikationskrav och om hur arbetsmarknaden ser ut inom olika yrkesområden.
- Genom information, undervisning och vägledning kan skolan arbeta med att vidga elevens perspektiv för att kunna upptäcka andra yrkesområden än dem som de genom sin bakgrund redan känner till.
- Redan under de första skolåren i den obligatoriska skolan kan kontakter med arbetslivet etableras så att de yngsta elevernas nyfikenhet om arbete och yrken tas tillvara i undervisningen. Skolan utgör också i sig själv en stor och viktig arbetsplats som utnyttjas.
- Det är viktigt att den individuella utvecklingsplanen används som redskap vid vägledning i den obligatoriska skolan och den individuella studieplanen för studier inom den frivilliga skolan.

HANDLINGSPLAN

Handlingsplan och riktlinjer skall integreras i alla skolors och förskolors verksamhetsplan. Rektor vid respektive skolenhet ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla studie- och yrkesvägledning. All personal skall arbeta med studie- och yrkesvägledning utifrån Skolverkets allmänna råd. Personalen utgår från de punkter i handlingsplanen som är aktuella för verksamheten. För att säkerhetsställa att eleverna får en likvärdig studie- och yrkesvägledning ska varje skola skapa en lokal handlingsplan (årshjul) som visar på vad som ska göras, vem som ska göra det, när och hur det ska göras. Denna handlingsplan ska utvärderas och följas upp kontinuerligt.

Handlingsplan för förskolan

När barnen lämnar förskolan ska de ha

- fått träning i självkänedom
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka negativa effekter av klassiska könsroller (hädanefter benämnt genus-tänk)
- ställts inför olika valsituationer, fått välja aktivt och sedan fått hjälp med att reflektera över konsekvenserna
- fått prova på att söka information och fått hjälp att granska den

Handlingsplan för förskoleklass - åk 6

När eleverna lämnar åk 6 ska de ha

- tränats i självkänedom och fått stöd i att själva utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka genustänk
- ställts inför olika valsituationer, fått välja aktivt och sedan fått hjälp med att reflektera över konsekvenserna. De ska även ha fått en medvetenhet om påverkansfaktorer vid valsituationer såsom genus, traditioner och kamrater
- fått prova på att söka information via olika källor och fått hjälp att kritiskt granska dessa
- fått en introduktion till att kunna koppla skolämne till yrke
- fått kunskap om olika yrken och branscher
- fått introduktion till hur arbetsmarknaden fungerar
- insikt i varför man arbetar

Handlingsplan för åk 7-9

När eleverna lämnar åk 9 ska de ha

- tränats i självkännedom och fått stöd i att själva utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden. Detta ska göras genom målformulering samt en plan för hur eleven ska nå målen
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka genustänk
- ställts inför olika valsituationer, fått välja aktivt och sedan fått hjälp med att reflektera över konsekvenserna. De ska även ha fått en ökad medvetenhet om påverkansfaktorer vid valsituationer såsom genus, traditioner och kompisar
- fått sådana kunskaper i att söka och granska information att de självständigt kan hitta den information de behöver som handlar om deras karriär
- fått träning i att se samband och kunna koppla ämne till yrke genom t.ex. projektarbetet ”Skolämne = yrke”
- fått kunskap om olika yrken och branscher
- kunskap om hur arbetsmarknaden fungerar. Regler, rättigheter och löner. Arbete förr och idag. Arbete i andra länder
- ökad insikt i varför man arbetar
- kunskap om olika utbildningsvägar
- kunskap om hur man söker arbete

Handlingsplan för särskolan

När eleverna lämnar särskolan ska de ha

- tränats i självkännedom och fått stöd i att själv utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka genustänk
- ställts inför olika valsituationer, fått välja aktivt och sedan fått hjälp med att reflektera över konsekvenserna. De ska även ha fått en medvetenhet om påverkansfaktorer vid valsituationer såsom genus, traditioner, kompisar etc.
- fått prova på att söka information via olika källor och fått hjälp att granska dessa kritiskt

- fått en introduktion till att kunna koppla skolämne till yrke
- fått kunskap om olika yrken och branscher
- insikt i varför man arbetar
- kunskaper om olika utbildningsvägar

Handlingsplan för gymnasieskolan

När eleverna lämnar gymnasieskolan ska de ha

- tränats i självkänedom
- fått stöd i att själva utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden samt ökat sin förmåga till studieplanering och målsättningar i olika möten med mentor och undervisande lärare
- kunskaper om samhället och arbetslivet
- medvetenhet om att alla yrkesområden förändras i takt med teknisk utveckling och en ökad internationell samverkan och därmed förstår behovet av en personlig utveckling i ett livslångt lärande
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka genustänk
- ökat sin förmåga att kritiskt granska och bedöma det hen ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor
- ökat sin förmåga att ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning, i Sverige och andra länder, på grundval av samlade erfarenheter och kunskaper
- ökat sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha, därmed fått en medvetenhet om påverkansfaktorer vid valsituationer såsom genus, traditioner, kompisar etc.
- ökat sin anställningsbarhet och möjlighet till behörighet för högre utbildningar

Handlingsplan för gymnasiesärskolan

När eleverna har lämnat gymnasiesärskolan ska de ha

- utvecklat sin självkänedom och blivit medveten om olika valalternativ, såsom utbildningar och yrken
- fått stöd i att själv utforska, identifiera och formulera sina intressen, möjligheter och drömmar inför framtiden. Detta ska göras genom individuell studieplanering

samt en plan för hur eleven ska nå målen

- fått förståelse för hur behov, egenskaper, värderingar och intressen samspelar
- kunskaper om samhället och arbetslivet
- fått utrymme att utvecklas i en tillåtande miljö där personalen aktivt arbetar med att motverka genustänk
- förmågan att kritiskt granska och bedöma det hen ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor
- hittat sin egen inriktning för praktik eller arbetsplats
- ökat sin anställningsbarhet

Handlingsplan för vuxenutbildningen

När de studerande lämnar vuxenutbildningen ska de ha

- utvecklat sin självkänedom och sin förmåga till individuell studieplanering för fortsatt livslångt lärande
- ökat sin förmåga att analysera olika valmöjligheter och bedöma vilka konsekvenser dessa kan ha
- ökat sin anställningsbarhet
- förståelse för att utbildningar och arbetsliv kontinuerligt förändras och utvecklas
- ökat sin kunskap och medvetenhet att arbetslivet och samhället ställer krav på ökat behov av ständig kompetensutveckling och därmed en förståelse för att byta yrkesinriktning en eller flera gånger under sitt verksamma yrkesliv

BEHOVSTRAPPA för STUDIE- och YRKESVÄGLEDNING

Denna modell har tagits fram som ett stöd till all personal som arbetar med studie- och yrkesvägledning. Alla delarna är erforderliga i processen och man vandrar upp- och nerför behovstrappan tills man inhämtat tillräckligt med kunskap, från förskolan till vuxen ålder.

Det är viktigt att särskilt belysa de delar som den enskilda individen inte har tillräckliga insikter i.

